

Pisum sativum, fam *Leguminosae*

Trädgårdsärterna är mycket varierande till växtsätt. Till låga sorter räknas de som blir upp till 60 centimeter höga, till medelhöga de som blir 60-100 cm och till höga sorter de som blir över metern. I Norrland blir alla sorter högre än i sydligare delar av landet beroende på att dagsljuset är längre under växtperioden.

Största delen av ärtodlingen i vårt land går till industrin. Då dessa ärter skördas maskinellt krävs att fälten är stenfria, släta och fria från roto-gräs som till exempel kvickrot.

100 gram ärter, ätlig vara innehåller:

Energi exkl fibrer	167 kJ (40 kcal)
Protein	3,4 g
Fett, totalt	0,2 g
Fettsyror, fleromättade	0,1 g
Kolhydrater, totalt, ej fibrer	6,0 g
Kolhydrater, mono- och disackarider	4,1 g
Kostfibrer	6,0 g
Betakaroten	408 mikrogram
Retinolekv.	68 mikrogram
A-tokoferol	0,1 mg
Tiamin	0,28 mg
Riboflavin	0,12 mg
Niacin	2,9 mg
Niacinekv.	4,0 mg
Vitamin B6	0,16 mg
Folacin	65 mikrogram
Askorbinsyra	21,0 mg
Natrium Na	2,0 mg
Kalium K	170,0 mg
Kalcium Ca	62,0 mg

Fosfor P	90,0 mg
Magnesium Mg	24,0 mg
Järn Fe	0,7 mg
Zink Zn	0,8 mg
Selen Se	1 mikrogram

Av **sockerärter** är **Norrlands Express** tidig och medelhög. **Engelsk Sabel** är relativt sen, hög och har hög avkastning. **De Grace** är en låg och tidig sort.

Spritärter bör endast odlas för tidig skörd och på platser där mägärten inte trivs, eftersom den är kvalitativt underlägsen mägärten. Sorten **Fenomen** är en låg och tidig spritärt med hög avkastning med hänsyn till tidigheten.

Mägärter bör inte sås för tidigt eftersom de är känsliga för låg jordtemperatur. **Kelvedon wonder** är en låg sort med hög kvalitet. **Ping Pong** är låg och medeltidig, med stora välfyllda baljor. **Maestro** är en låg, tidig kvalitetsmägärt med hög avkastning och lång plockningstid.

Brytsockerärt eller **brytmägärt** är ett mellanting mellan sockerärt och mägärt. Baljorna kan kokas och serveras hela eller brytas som brytböner, därav namnet. Hela skörden av fullt utvecklade baljor kan således komma till användning. **Sugar Bon** är en ungefär 50 cm hög brytsockerärt som är extra tidig. **Sugar Snap** är en sen, hög brytärt med mörkgröna baljor. Dessa båda sorter kallas också ibland för **salladsärter**.

Ärter kan odlas på de flesta jordar. Lätta jordar föredras vid tidig sådd då risken inte är så stor att utsädet ruttnar om det skulle bli en kall och fuktig period efter sådden.

Ärter bör inte odlas oftare än vart sjätte år på samma fält. De placeras i växtföljden efter krävande grödor.

Ärter trivs tillsammans med bland annat morötter, kålrötter, rädisor och majs, men vantrivs med potatis, böner, lök och tomater.

Ärtorna bör ligga med ungefär 10 cm avstånd i raden och 40-50 cm mellan raderna i enkelrader eller i dubbelrader med 30 cm mellan varannan och 60-70 cm i gångarna om de ska stå vid nät mellan raderna. Radavståndet beror på hur odlingen ska skötas, om den ska rensas för hand eller med maskin och om det gäller höga eller låga ärter. Sker sådd med maskin skall såmaskinen köras sakta.

Alla ärter förutom mägärter kan sås tidigt. För mägärternas del bör jorden ha blivit uppvärmd till ca 10°C innan man sår.

Vältning bör ske omedelbart efter sådd.

Är jorden torr vattnar man i fåran före sådden och låter man ärterna ligga i vatten ca 12 timmar före sådd gror de fortare. De får dock inte ligga för länge i blöt, då finns risk att de spricker och förlorar grobarheten.

Försök har visat att ärtskörden ökar kraftigt vid hög kaliumhalt. Däremot är det onödigt att gödsla med kväve eftersom ärterna har ett harmoniskt samliv med sina rötters kvävesamlade bakterier.

Ympa gärna jorden med bakteriekultur för ärter första gången ärter odlas.

Normal vattning.

Ärtviveln kan äta i bladkanterna så att dessa påminner om kugghjul. Oftast växer plantorna ifrån ett sådant angrep.

Ärtvecklarens larv kan ibland äta på plantorna. Fusarios - vissnesjuka - drabbar ibland plantorna när de nått ett par decimeters höjd. Då gulnar och dör plantorna beroende på att de här jordlevande svamparna tränger in i kärsträngarna. Motmedlet mot dessa svampar är friskt utsäde och ordnad växtföljd med minst sex år mellan ärtgrödorna.

Ärttrips är millimeterlånga, smala, brunsvarta eller gula insekter som suger saft ur blad och baljor. Resultatet av angreppet blir även här att växterna blir gula och vissnar. Angripna baljor får dock en silveraktig till brun missfärgning som avslöjar att det handlar om trips. Under heta, torra sommarkvarnar kan tripsen bli en riktigt plåga. Spruta då rikligt och noga med såpvatten.

Skator och björktrast brukar ibland dra upp ärterna just när de kommit några cm över jordytan. Detta kan förhindras genom att lägga tätt förgrenade kvistar av sly utefter raderna tills ärterna blivit så stora att fåglarna inte rör dem.

I mindre odlingar plockas baljorna av för hand. I större odlingar skördas med maskin.

När det gäller sockerärter ska baljorna vara utbildade, men fröna inne i baljorna får inte ha blivit så stora att de syns utanpå baljan.

För brytärt, brytsockerärt och brytmärgärt kan skörden påbörjas när baljorna är gott och väl halvmatade, d.v.s. när ärtorna är så gott som fullvuxna.

Plockas ärtbaljor ett par gånger i veckan så länge det finns baljor att hämta, blir kvalitén jämnast och bäst.

Märgspritärter och spritärter går bra att djupfrysas. Sockerärter och brytsockerärter får däremot förändrad smak vid djupfrysning.